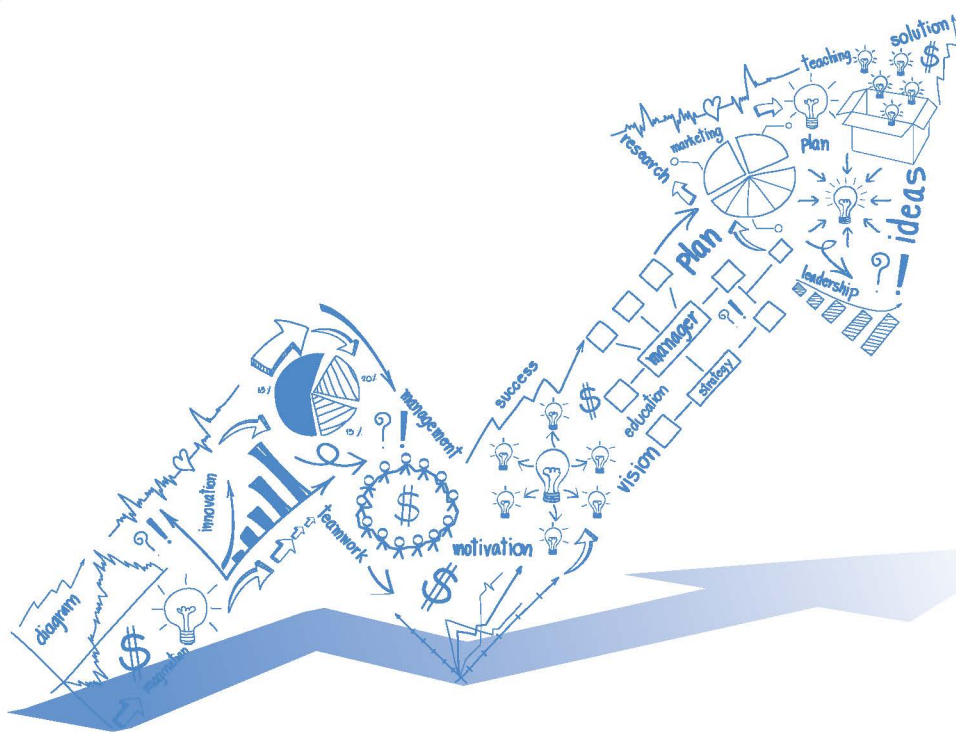

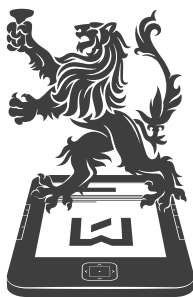
Ekonomia

Uwarunkowania skuteczności działania inkubatorów przedsiębiorczości

Krzysztof Świeszczak

**Uwarunkowania
skuteczności działania
inkubatorów
przedsiębiorczości**

WYDAWNICTWO
UNIERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Ekonomia

Uwarunkowania skuteczności działania inkubatorów przedsiębiorczości

Krzysztof Świeszczak

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2016

Krzysztof Świeszczak – Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Instytut Finansów, Katedra Bankowości, 90-255 Łódź, ul. POW 3/5

RECENZENT

Piotr Niedzielski

REDAKTOR INICJUJĄCY

Monika Borowczyk

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Bogusława Kwiatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Stämpfli Polska Sp. z o.o.

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Shutterstock.com

© Copyright by Krzysztof Świeszczak, Łódź 2016

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07281.16.0.M

Ark. wyd. 19,0; ark. druk. 19,25

ISBN 978-83-8088-053-5

e-ISBN 978-83-8088-054-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I	
Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości	15
1.1. Definicja przedsiębiorstwa	16
1.1.1. Przedsiębiorstwo z punktu widzenia ekonomii.	17
1.1.2. Przedsiębiorstwo z punktu widzenia prawa polskiego	18
1.2. Pojęcie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy	19
1.2.1. Historyczne ujęcie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy	20
1.2.2. Współczesne ujęcie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy	23
1.3. Modele działań przedsiębiorczych	27
1.3.1. Przedsiębiorczość żywiołowa	27
1.3.2. Przedsiębiorczość ewolucyjna	28
1.3.3. Przedsiębiorczość etyczna	29
1.3.4. Przedsiębiorczość systemowa	30
1.4. Przedsiębiorstwo w teorii ekonomii	30
1.4.1. Neoklasyczna teoria przedsiębiorstwa	31
1.4.2. Koncepcja menedżerska	32
1.4.3. Teoria kosztów transakcyjnych	33
1.4.4. Przedsiębiorstwo w teorii agencji	34
1.4.5. Podejście behawioralne	35
1.4.6. Koncepcja mechanizmu alokacji zasobów	36
1.4.7. Teoria praw własności	37
1.5. Cykl życia przedsiębiorstw	38
1.5.1. Koncepcja dwuetapowego cyklu życia przedsiębiorstwa	40
1.5.2. Koncepcja trzyletowego cyklu życia przedsiębiorstwa	40
1.5.3. Koncepcja czteroetapowego cyklu życia przedsiębiorstwa	42
1.5.4. Koncepcja pięcioetapowego cyklu życia przedsiębiorstwa	44
1.6. Etapy tworzenia przedsiębiorstw	48
1.7. Potrzeby nowego przedsiębiorstwa	53
1.8. Przesłanki wspierania mikro- i małych przedsiębiorstw	55
1.9. Formy wspierania mikro- i małych podmiotów gospodarczych w Polsce	56
1.9.1. Finansowe instrumenty wspierające mikro- i małe przedsiębiorstwa	58
1.9.2. Instrumenty niefinansowe wspierające mikro- i małe przedsiębiorstwa	63

Rozdział II

Inkubator przedsiębiorczości jako forma wspierania nowo tworzonego podmiotu gospodarczego	65
2.1. Pojęcie inkubatorów przedsiębiorczości	66
2.2. Specyfika inkubatorów przedsiębiorczości	70
2.2.1. Cele działania inkubatorów przedsiębiorczości	71
2.2.2. Zadania inkubatorów przedsiębiorczości	73
2.2.3. Cechy inkubatorów przedsiębiorczości	74
2.3. Inicjatorzy inkubatorów przedsiębiorczości oraz ich formy prawne	79
2.4. Przebieg procesu inkubacji	83
2.4.1. Koncepcja czteroetapowego procesu inkubacji	83
2.4.2. Koncepcja sześciopiętowego procesu inkubacji	92
2.5. Rodzaje inkubatorów przedsiębiorczości	93
2.5.1. Tradycyjne inkubatory przedsiębiorczości	98
2.5.2. Inkubatory przedsiębiorczości „nowej generacji”	99
2.5.3. Publiczne inkubatory przedsiębiorczości (<i>not-for-profit</i>)	100
2.5.4. Prywatne inkubatory przedsiębiorczości (<i>not-for-profit</i> oraz <i>for-profit</i>)	101
2.5.5. Akademickie inkubatory przedsiębiorczości	103
2.5.6. Technologiczne inkubatory przedsiębiorczości	106
2.5.7. Alternatywne formy inkubatorów przedsiębiorczości	107

Rozdział III

Inkubacja przedsiębiorczości na świecie	111
3.1. Historia inkubatorów przedsiębiorczości	112
3.1.1. Historia inkubatorów przedsiębiorczości na świecie	113
3.1.2. Historia inkubatorów przedsiębiorczości w Polsce i w województwie łódzkim	117
3.2. Analiza wyników dotychczasowych badań dotyczących sposobu funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości	120
3.2.1. Cechy inkubatorów przedsiębiorczości w wybranych krajach	123
3.2.2. <i>Benchmarking</i> inkubatorów przedsiębiorczości w Unii Europejskiej	130
3.2.3. Przeciętny inkubator przedsiębiorczości w Polsce	138
3.2.4. Kluczowe czynniki sukcesu inkubatorów przedsiębiorczości na świecie	141
3.3. Autorski wzorzec inkubatora przedsiębiorczości oraz mierniki skuteczności funkcjonowania tych instytucji	148
3.3.1. Komponenty autorskiego wzorca inkubatora przedsiębiorczości	148
3.3.2. Wspieranie postaw przedsiębiorczych u potencjalnych przedsiębiorców	150
3.3.3. Monitoring skuteczności działań podejmowanych przez inkubatory przedsiębiorczości	151
3.3.4. Świadczenie usług przez inkubator przedsiębiorczości	152
3.3.5. Wewnętrzna i zewnętrzna sieć współpracy	153
3.3.6. Polityka wejścia do oraz wyjścia z inkubatora przedsiębiorczości	154
3.3.7. Mierniki skuteczności funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości	154

Rozdział IV

Inkubatory przedsiębiorczości w województwie łódzkim	159
4.1. Organizacja i metodologia badania	160
4.2. Podstawowe informacje o inkubatorach przedsiębiorczości z województwa łódzkiego objętych badaniem	163
4.2.1. Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości w Łodzi	164
4.2.2. Inkubator Przedsiębiorczości w Kleszczowie	165

4.2.3. Inkubator Przedsiębiorczości w Kutnie	166
4.2.4. Inkubator Technologiczny w Bełchatowie	166
4.2.5. Inkubator Uniwersytetu Łódzkiego	167
4.2.6. Łódzki Inkubator Technologiczny	168
4.2.7. Zelowski Inkubator Przedsiębiorczości	169
4.3. Klasyfikacja inkubatorów w województwie łódzkim	170
4.4. Analiza opisowa sposobu funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości zlokalizowanych w województwie łódzkim	173
4.4.1. Wspieranie postaw przedsiębiorczych u potencjalnych przedsiębiorców	174
4.4.2. Monitoring skuteczności działań podejmowanych przez inkubatory przedsiębiorczości	179
4.4.3. Świadczenie usług przez inkubator przedsiębiorczości	187
4.4.4. Wewnętrzna i zewnętrzna sieć współpracy	192
4.4.5. Polityka wejścia do oraz wyjścia z inkubatora przedsiębiorczości	197

Rozdział V

Analiza skuteczności inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego oraz rekomendacje w zakresie inkubacji podmiotów gospodarczych	203
5.1. Analiza porównawcza benchmarku inkubatora przedsiębiorczości z inkubatorami z województwa łódzkiego	204
5.2. Analiza wskaźnikowa skuteczności inkubatorów przedsiębiorczości zlokalizowanych w województwie łódzkim	209
5.2.1. Poziomy skuteczności działania inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego	210
5.2.2. Analiza w obszarze wspierania postaw przedsiębiorczych u potencjalnych przedsiębiorców	216
5.2.3. Analiza w obszarze monitoringu skuteczności działań podejmowanych przez inkubatory przedsiębiorczości	223
5.2.4. Analiza w obszarze świadczenia usług przez inkubator przedsiębiorczości	232
5.2.5. Analiza w obszarze wewnętrznej i zewnętrznej sieci współpracy	239
5.2.6. Analiza w obszarze polityki wejścia do oraz wyjścia z inkubatora przedsiębiorczości	247
5.2.7. Ogólna analiza skuteczności inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego	254
5.3. Wnioski i rekomendacje w zakresie poprawy skuteczności inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego	256
5.3.1. Ocena skuteczności funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego w świetle prowadzonej przez nie działalności	257
5.3.2. Rekomendowane kierunki rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego koncentrujące się wokół poprawy skuteczności ich funkcjonowania	260
Zakończenie	271
Bibliografia	275
Spis aktów prawnych	299
Netografia	301
Spis rysunków	303
Spis tabel	305

Wstęp

Skłonność społeczeństwa do prowadzenia własnej działalności gospodarczej odgrywa istotną rolę w rozwoju krajowych gospodarek. Jej wpływ na wzrost Produktu Krajowego Brutto, aktywizację osób pozostających bez zatrudnienia, a tym samym zmniejszenie liczby osób bezrobotnych oraz redukcja dysproporcji w poziomie zasobności ludności poszczególnych regionów czy państw sprawia, iż przedsiębiorczość jest obszarem zainteresowania wielu decydentów, wspólnot, organizacji czy społeczności. Termin ten analizowany jest na wielu płaszczyznach, jednakże uwaga zarówno badaczy, jak i reprezentantów wskazanych grup coraz częściej koncentruje się wokół aspektu związanego z tworzeniem przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę stan wielu gospodarek krajowych, sukcesem jest utworzenie każdego podmiotu gospodarczego, natomiast porażką jego upadłość, i to bez względu na formę organizacyjno-prawną jednostki. Należy przy tym podkreślić, iż z perspektywy roli, jaką działalność gospodarcza odgrywa w życiu społeczno-gospodarczym, fundamentalne znaczenie ma tworzenie mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które dzięki swojej specyfice w istotny sposób wpływają na rozwój gospodarczy wielu państw.

Biorąc pod uwagę charakterystykę jednostek należących do sektora MSP, ich potrzeby oraz bariery, niekiedy uniemożliwiające ich egzystencję na rynku, warto zwrócić uwagę na konieczność kreowania narzędzi wspomagających postawy przedsiębiorcze, wsparcia instytucjonalnego oraz rządowych programów pomocowych. Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa mogą przynosić wiele korzyści zarówno dla społeczności lokalnych, jak i rozwoju regionalnego, jednakże bardzo często potrzebują pomocy już na etapie ich tworzenia. Wsparcie dla podmiotów gospodarczych należących do sektora MSP powinno zaczynać się już na etapie pojawienia się pomysłu na biznes, w innych przypadkach może okazać się, że wskaźniki przeżywalności jednostek

gospodarczych¹ – będące jednym z barometrów ich sytuacji na rynku – będą na niskich poziomach, co będzie równoznaczne z porażką wielu przedsiębiorczych inicjatyw.

Postawy przedsiębiorcze oraz przedsiębiorstwa będące następstwem pomysłów na biznes są przedmiotem zainteresowania wielu instytucji wspomagających tworzenie oraz rozwój przedsiębiorstw z różnych sektorów. Spośród licznych instrumentów wsparcia jednostek z sektora MSP na szczególną uwagę zasługują inkubatory przedsiębiorczości, których działalność koncentruje się wokół kompleksowej pomocy udzielanej zarówno obecnym, jak i potencjalnym przedsiębiorcom. Pomimo to, iż w zasadzie każda ze wskazanych instytucji jest inna, posiada własne, niekiedy unikatowe cechy, zadania oraz cele, organizacje te należą do najbardziej popularnych form wspomagania postaw przedsiębiorczych funkcjonujących na całym świecie. W związku z tym podmioty gospodarcze objęte wsparciem uczestniczą w procesie inkubacji, którego finalnym celem jest przygotowanie przedsiębiorstw do stabilnej egzystencji na rynku, dzięki uniknięciu wielu błędów stanowiących dla niej zagrożenie.

Specyfika inkubatorów przedsiębiorczości obserwowanych w różnych krajach sprawia, iż mogą one być klasyfikowane według różnych kryteriów. Wydaje się to oczywiste, zwłaszcza biorąc pod uwagę kilkudziesięcioletnią historię tych organizacji oraz dynamicznie zmieniające się otoczenie, w którym funkcjonują. Należy przy tym zauważyć, iż występujące różnice determinują powstawanie nowych ośrodków wspierających postawy przedsiębiorcze w ramach procesu inkubacji, co jest szczególnie istotne w kontekście rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości jako narzędzia wspomagającego tworzenie i rozwój podmiotów gospodarczych.

Pomimo różnorodnych typologii instytucji inkubujących przedsiębiorstwa, można dostrzec pewne wspólne ich cechy, które stanowią kluczowe czynniki sukcesu każdej tego typu organizacji. Oryginalnym osiągnięciem niniejszej pracy jest skonstruowanie autorskiego wzorca inkubatora przedsiębiorczości. Został on zbudowany w oparciu o analizy sposobu funkcjonowania ośrodków funkcjonujących w wielu krajach i składa się z obszarów stanowiących fundament procesu inkubacji. Oznacza to, iż abstrahując od wielu innych charakterystyk, zidentyfikowane czynniki determinują skuteczność działalności każdej instytucji inkubującej podmioty gospodarcze.

1 Termin ten rozumiany jest jako wskaźnik przetrwania podmiotów gospodarczych na rynku – w literaturze przedmiotu analizowana miara badana jest w ujęciu rocznym (odsetek przedsiębiorstw egzystujący na rynku po 12 miesiącach od momentu ich utworzenia), trzyletnim (odsetek przedsiębiorstw egzystujący na rynku po 3 latach od momentu ich utworzenia) oraz pięcioletnim (odsetek przedsiębiorstw egzystujący na rynku po 5 latach od momentu ich utworzenia).

Sformułowanie problemu badawczego umożliwiło ustalenie celu głównego pracy, którym jest ocena skuteczności działania inkubatorów przedsiębiorczości zlokalizowanych w województwie łódzkim. Dla realizacji wyznaczonego celu badawczego praca została podzielona na dwie części, tj.: teoretyczną i empiryczną. W ramach tej pierwszej wyodrębniono trzy rozdziały przygotowane w oparciu o krytyczną analizę literatury przedmiotu. Zakres przedmiotowy warstwy teoretycznej obejmuje rozpoznanie inkubatorów przedsiębiorczości, jako instrumentów wspierających postawy przedsiębiorcze, a także uwarunkowań skuteczności wskazanych instytucji. W trakcie badań literaturowych wykorzystano ponad 480 źródeł bibliograficznych, na które złożyły się pozycje zwarte, artykuły naukowe polskiego i angielskiego obszaru językowego, 5 aktów prawnych, jak również ponad 30 stron internetowych związanych głównie z działalnością badanych ośrodków wspierających postawy przedsiębiorcze w ramach procesu inkubacji oraz organizacji je skupiających.

W pierwszym rozdziale zdefiniowano przedsiębiorcę i przedsiębiorczość oraz przedstawiono te terminy z punktów widzenia różnych nurtów w kontekście teorii ekonomii. W rozdziale tym zaprezentowany został również proces założycielski nowego przedsiębiorstwa, jego potrzeby, cykle życia organizacji, a także formy wspierania mikro- i małych podmiotów gospodarczych.

Rozdział drugi poświęcono na przedstawienie inkubatorów przedsiębiorczości jako instrumentów wspierania przedsiębiorczości. Przedstawiono w nim definicję instytucji inkubującej podmioty gospodarcze, jej specyfikę oraz zaprezentowano proces inkubacji. W rozdziale tym omówione zostały ponadto formy prawne inkubatorów przedsiębiorczości, scharakteryzowano ich inicjatorów, a także dokonana została charakterystyka wyodrębnionych rodzajów inkubatorów przedsiębiorczości.

W rozdziale trzecim przedstawiono historię instytucji inkubujących podmioty gospodarcze, a także zaprezentowano sposób działania analizowanych organizacji oraz czynniki determinujące ich skuteczność. W rozdziale tym analizie poddano dane pochodzące z Polski, Unii Europejskiej oraz wybranych państw spoza UE, czego efektem jest wyodrębnienie obszarów przesądających o sukcesie inkubatorów przedsiębiorczości oraz stworzenie wzorca tych ośrodków.

Komponentami części empirycznej niniejszej pracy są rozdziały czwarty oraz piąty. Skoncentrowano się w nich wokół przeprowadzonych badań, pozwalających na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze stanowiące cel główny pracy. Wykorzystanym narzędziem badawczym były wywiady kwestionariuszowe o mniejszym stopniu standaryzacji, umożliwiające pogłębioną analizę skuteczności działania inkubatorów przedsiębiorczości. Badaniem objęte zostały wszystkie instytucje

inkubujące podmioty gospodarcze zlokalizowane w województwie łódzkim w 2012 r.; badanie przeprowadzono w pierwszym półroczu 2013 r. Interpretacja wyników otrzymanych dzięki przeprowadzeniu wywiadów kwestionariuszowych z menedżerami oraz pracownikami inkubatorów przedsiębiorczości oparta została o analizę opisową oraz wskaźnikową.

Rozdział czwarty poświęcono aspektom metodologicznym pracy oraz analizie specyfiki i sposobu funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości zlokalizowanych w województwie łódzkim. Zwrócono w nim uwagę m.in. na organizację i metodologię badań, a także dokonano klasyfikacji ośrodków inkubujących podmioty gospodarcze w województwie łódzkim oraz przeanalizowano sposób działania badanych organizacji w zidentyfikowanych obszarach determinujących ich skuteczność.

Piąty rozdział pracy poświęcony został przedstawieniu wyników badań empirycznych dotyczących skuteczności poszczególnych inkubatorów przedsiębiorczości w województwie łódzkim. Dokonano w nim analizy porównawczej inkubatorów przedsiębiorczości zlokalizowanych w regionie łódzkim z *benchmarkiem* instytucji inkubujących podmioty gospodarcze opracowanym w Unii Europejskiej w 2002 r. W rozdziale tym przeprowadzono ponadto analizę wskaźnikową w zakresie zidentyfikowanych obszarów determinujących sposób działania ośrodków wspierających postawy przedsiębiorcze w ramach procesu inkubacji, dzięki czemu możliwa była ocena ich skuteczności. Ponadto w tej części pracy zaproponowano działania, których przedsięwzięcie wpłynie w pozytywny sposób na skuteczność inkubatorów przedsiębiorczości z województwa łódzkiego.

Należy podkreślić, iż zarówno część teoretyczna, jak i merytoryczna niniejszej pracy zostanie wykorzystana w dalszych badaniach nad problematyką skuteczności funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości. Biorąc pod uwagę szczególne znaczenie wyników badań dla rozwoju przedsiębiorczości regionu łódzkiego, mogą one być wykorzystane jako rekomendacje dla podmiotów uczestniczących w badaniu oraz decydentów województwa łódzkiego w celu poprawy skuteczności działania instytucji inkubujących podmioty gospodarcze. Analizy przeprowadzone w niniejszej pracy identyfikują obszary działalności inkubatorów przedsiębiorczości wymagające wprowadzenia modyfikacji, skutkujących wzrostem wartości wskaźnika przeżywalności przedsiębiorstw objętych wsparciem, a co za tym idzie zwiększeniem ich szans na przetrwanie oraz ekspansję na nowe rynki.

Reasumując, podjęto próbę określenia preferowanych kierunków rozwoju badanych instytucji inkubujących podmioty gospodarcze oraz wskazano potrzebę prowadzenia dalszych badań w analizowanym obszarze.

Serdecznie dziękuję wszystkim, którzy udzielili mi wsparcia w pracy nad niniejszą książką, przyczyniając się tym samym do jej powstania. Dziękuję Recenzentom, Pani Profesor Aurelii Bielawskiej oraz Pani Profesor Bożenie Mikołajczyk za wnikliwe recenzje oraz niezwykle cenne uwagi i wskazówki.

Podziękowania składam także Pani Profesor Monice Marcinkowskiej za wspieranie moich naukowych wysiłków, niezwykle wartościowe rady oraz owocną współpracę.

Szczególne podziękowania należą się mojej Żonie oraz Rodzicom – bez ich wsparcia, serdeczności oraz cierpliwości ta monografia z pewnością nigdy by nie powstała.

Rozdział I

Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat zdecydowana większość gospodarek koncentruje swoją uwagę na zjawisku przedsiębiorczości. Wynika to między innymi z faktu, iż determinuje ona powstawanie nowych produktów i usług oraz kreuje nowe miejsca pracy¹. Innymi słowy przedsiębiorczość, a co za tym idzie określone postawy społeczeństwa, wynikające z posiadanych kompetencji, zaowocowały wieloma niezwykle udanymi – nie tylko z ekonomicznego punktu widzenia – przedsięwzięciami. Stały się one przede wszystkim przykładami tego, jak kreatywna jednostka może zamienić swój, niejednokrotnie bardzo ryzykowny, pomysł na dobrze prosperujące przedsiębiorstwo². Sukcesy pojedynczych założycieli podmiotów gospodarczych spowodowały znaczne zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, co z kolei przyczyniło się do wielokrotnego – na przestrzeni ponad 200 lat – definiowania pojęcia przedsiębiorczości oraz przedsiębiorcy³.

Przedsiębiorczość wpływa na funkcjonowanie wszystkich organizacji niezależnie od ich wielkości, długości prowadzonej działalności, statusu prawnego czy struktury własności. Objawia się ona nie tylko tworzeniem nowych przedsiębiorstw, ale, co równie ważne, modernizowaniem już istniejących, sprawiając tym samym, iż stają się one bardziej dynamiczne i lepiej przystosowane do szybko zmieniającego się otoczenia⁴.

-
- 1 G. G. Brenkert, *Innovation, rule breaking and the ethics of entrepreneurship*, "Journal of Business Venturing" 2009, vol. 24 (5), s. 449.
 - 2 B. Wierzbza, M. Makiewicz, *Przedsiębiorczość*, Fundacja Gospodarcza, Gdynia 2005, s. 29.
 - 3 T. Kraśnicka, *Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości ekonomicznej i pozaekonomicznej*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego, Katowice 2002, s. 21.
 - 4 A. C. García, D. Ribeiro, S. Roig, *Introduction*, [w:] A. C. García, D. Ribeiro, S. Roig (eds.), *Entrepreneurship: concepts, theory and perspective*, Springer, Heidelberg 2007, s. 4.

Z drugiej strony nie można zapominać o znaczeniu przedsiębiorczości dla gospodarki wielu państw⁵. Wpływa ona m.in. na to, iż wśród przedsiębiorstw ogółem na całym świecie dominują podmioty gospodarcze należące do sektora MSP, stając się poniekąd motorem rozwoju determinującym tworzenie nowych produktów, usług czy miejsc pracy⁶. Może to wynikać z wielu czynników, wśród których wymienić należy m.in. rosnącą innowacyjność podmiotów gospodarczych w wielu krajach, wzrost kompetencji poszczególnych pracowników, a także coraz większą koncentrację jednostek na osiągnięciu zamierzonych celów⁷.

Obecnie wśród zdecydowanej większości ekonomistów panuje przekonanie, iż przedsiębiorczość jest podstawą funkcjonowania gospodarki rynkowej⁸. Wpływa ona na konkurencyjność podmiotów gospodarczych, przyczyniając się również do rozwoju zarówno regionów, jak i państw⁹.

1.1. Definicja przedsiębiorstwa

Zgodnie z interpretacją *Uniwersalnego słownika języka polskiego* termin przedsiębiorstwo jest utożsamiany z „samodzielną jednostką gospodarczą, wyodrębnioną pod względem ekonomicznym, organizacyjnym i prawnym, obejmującą jeden zakład produkcyjny lub większą ich liczbę”¹⁰. Inną definicją jest określenie tego pojęcia jako „samodzielnej jednostki gospodarczej, przemysłowej, handlowej – państwowej lub prywatnej, zorganizowanej w celu odpłatnego świadczenia rzeczy lub usług”¹¹.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż termin ten jest różnie interpretowany, dlatego też w dalszej części pracy przedstawione zostaną dwa, kluczowe

5 P. Chmieliński, *Wspieranie przedsiębiorczości w działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] M. Strużycki (red.), *Przedsiębiorczość w teorii i praktyce*, SGH, Warszawa 2005, s. 169.

6 *OECD SME and Entrepreneurship Outlook 2005*, OECD, 2005, s. 16.

7 D. B. Audretsch, M. C. Keilbach, E. Lehmann, *Entrepreneurship and Economic Growth*, Oxford University Press, New York 2006, s. 3–5.

8 A. de Bruin, A. Dupuis, *Introduction: Concepts and Themes*, [w:] A. de Bruin, A. Dupuis (eds.), *Entrepreneurship: New Perspectives in a Global Age*, Ashgate Publishing, Aldershot 2003, s. 1.

9 E. J. Malecki, *Entrepreneurship in regional and local development*, “International Regional Science Review” 1994, vol. 16 (1–2), s. 119–153.

10 S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. III, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 650.

11 W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. VII, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1965, s. 199.

z punktu widzenia dalszych rozważań, stanowiska – perspektywa ekonomii (co stanowi przedmiot badań w punkcie 1.1.1) oraz prawa polskiego (co z kolei wyjaśniono w punkcie 1.1.2).

1.1.1. Przedsiębiorstwo z punktu widzenia ekonomii

Z punktu widzenia ekonomii przedsiębiorstwem jest podmiot o charakterze wytwórczym, skoncentrowany na zaspokajaniu potrzeb, któremu towarzyszy oczekiwanie za nie pośredniej lub bezpośredniej zapłaty¹².

Termin ten jest również wyjaśniany jako „względnie autonomiczna organizacja dążąca do osiągnięcia korzyści ekonomicznych i składająca się z co najmniej jednej jednostki regulującej działalność gospodarczą, np. poprzez decyzje, co produkować, po jakiej cenie sprzedawać, z czego produkować, ile płacić za pracę itd., oraz z co najmniej jednej jednostki realizującej materialne procesy gospodarcze, takie jak np.: produkcja, sprzedaż, transport, komunikacja, deponowanie i pożyczanie pieniędzy, itd.”¹³ Należy przy tym zauważyć, iż definicja ta nie obejmuje mikroprzedsiębiorstw, których specyfika sprowadza się m.in. do ograniczonej struktury organizacyjnej, a niejednokrotnie w przypadku tego typu jednostek działalność jest prowadzona przez jedną osobę – właściciela podmiotu.

Podsumowując, w literaturze przedmiotu można wyróżnić trzy podejścia do postrzegania pojęcia przedsiębiorstwa¹⁴:

- techniczno-wytwórcze – w tej koncepcji jest ono utożsamiane z organizacją przetwarzającą dostępne zasoby na produkty, których celem jest zaspokajanie potrzeb;
- finansowych korzyści – zgodnie z tym nurtem podmiot gospodarczy jest skoncentrowany na wypracowywaniu maksymalnych zysków dla właściciela;
- funkcjonalne – w tym kontekście szczególnie istotne jest zwrócenie uwagi na mechanizmy funkcjonowania organizacji.

Jak widać, w zależności od perspektywy, z której analizuje się badane zagadnienie, akcentuje się różne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Biorąc pod uwagę mnogość definicji analizowanego terminu dla potrzeb dalszych rozważań, za najbardziej kompleksową charakterystykę

12 E. Czarny, J. Miroński, *Alternatywne wizje przedsiębiorstwa w teorii mikroekonomii i nauce o zarządzaniu*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, nr 17, Szkoła Główna Handlowa Kolegium Gospodarki Światowej, Warszawa 2005, s. 146.

13 W. Pomykało (red.), *Encyklopedia biznesu*, t. I, Warszawa 1995, s. 694.

14 N. Grzenkowicz [et al.], *Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa 2008, s. 12.

tego pojęcia przyjmuje się określenie użyte przez S. Sudoła, gdzie wspomniany autor określa przedsiębiorstwo jako „jednostkę prowadzącą działalność gospodarczą, dążącą do zaspokojenia potrzeb innych podmiotów życia społecznego przez wytwarzanie produktów lub świadczenie usług, przy czym działalność ta jest motywowana chęcią uzyskania korzyści majątkowych i prowadzona samodzielnie na ryzyko właściciela lub właścicieli”¹⁵. Należy tu podkreślić rolę, jaką odgrywają czynniki produkcji – dzięki wykorzystaniu i przetwarzaniu przez podmiot gospodarczy następuje włączanie ich w łańcuchy wartości.

1.1.2. Przedsiębiorstwo z punktu widzenia prawa polskiego

W polskim prawie wyróżnia się następujące podejścia do problematyki przedsiębiorstw¹⁶:

- podmiotowe – w kontekście osoby prowadzącej działalność gospodarczą;
- przedmiotowe – jako zespół składników materialnych i niematerialnych potrzebnych do prowadzenia działalności¹⁷;
- funkcjonalne – z punktu widzenia podejmowanych przedsięwzięć.

Pierwsza charakterystyka odnosi się do podmiotów praw i obowiązków, które posiadają osobowość prawną na mocy przepisów prawa z racji prowadzenia działalności gospodarczej¹⁸. Termin ten używany był w znaczeniu podmiotowym głównie w okresie socjalizmu przy okazji objaśniania pojęcia przedsiębiorstwa państwowego. Należy jednak zauważyć, iż obecnie również występuje w przepisach prawa¹⁹.

Podejście przedmiotowe jest dominujące w literaturze²⁰. Jest ono zawarte w art. 55¹ kodeksu cywilnego („przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej”²¹), do którego

15 S. Sudół, *Przedsiębiorstwo*, PWE, Warszawa 2006, s. 36.

16 G. Materna, *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 57.

17 J. Okolski, *Prawo handlowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 66.

18 E. Norek, *Przedsiębiorstwo w obrocie gospodarczym*, LexisNexis Polska, Warszawa 2007, s. 38.

19 R. Flejszar, *Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2006, s. 36.

20 C. Kosikowski, *Przedsiębiorca w prawie polskim na tle prawa europejskiego*, LexisNexis, Warszawa 2003, s. 27.

21 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, tj. Dz. U. 1964.16.93 z późn. zm., art. 55, ust. 1.

bezpośrednio odnosi się wyrok Sądu Najwyższego. Zgodnie z nim „ustawowa definicja przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym odrywa to pojęcie od podmiotu, do którego przedsiębiorstwo należy, i kładzie nacisk na tworzące je składniki materialne i niematerialne oraz ich połączenie organizacyjne i funkcjonalne”²².

Ostatnia koncepcja związana jest z podejściem funkcjonalnym, które utożsamia podmiot z prowadzeniem działalności gospodarczej w celach zarobkowych oraz charakteryzuje go jako nie zawsze korzystający z wyodrębnionego zespołu składników materialnych i niematerialnych²³.

1.2. Pojęcie przedsiębiorczości i przedsiębiorcy

Najczęściej w literaturze przedsiębiorczość jest charakteryzowana z punktu widzenia ekonomii oraz gospodarki, a co za tym idzie poprzez pewne podejście do życia jednostki, które owocuje gotowością do podejmowania określonych wyzwań i osiągnięcia wcześniej wyznaczonych celów. Takie ujęcie problematyki ma zastosowanie w niniejszej pracy, aczkolwiek należy zwrócić uwagę, iż oprócz wspomnianego aspektu, wielu autorów zauważa również obecność tego zjawiska w życiu politycznym, społecznym, a także prywatnym²⁴.

Jedną z podstawowych charakterystyk przedsiębiorczości z punktu widzenia ekonomii jest określenie jej jako dynamicznego procesu dostrzegania, przekształcania oraz tworzenia, który wymaga zaangażowania energii i pasji w celu kreowania, a także wdrażania nowych pomysłów lub rozwiązań²⁵. Może być ona ponadto postrzegana jako konsekwencja ciągu zdarzeń i działań, które odbywają się na przestrzeni czasu, niejednokrotnie w długim jego horyzoncie. Istotne jest to, iż zaczyna się od koncepcji dotyczącej „czegoś” nowego, natomiast tym „czymś” najczęściej jest produkt bądź usługa²⁶. Jest ona również wyrażana jako sposób

22 Wyrok SN z dnia 8 kwietnia 2003 r. IV CKN 51/01, LEX nr 78892.

23 L. Kieres (red.), *Administracyjne prawo gospodarcze*, Kolonia Limited, Wrocław 2005, s. 92.

24 R. Koppl, *Entrepreneurial Behavior as a Human Universal*, [w:] A. Zacharakis, M. Minniti, S. Spinelli, M. P. Rice, T. G. Habbershon (eds.), *Entrepreneurship: The Engine of Growth. Vol. 1*, Greenwood Publishing Group, Westport 2007, s. 8.

25 D. F. Kuratko, R. M. Hodgetts, *Entrepreneurship: Theory, Process, and Practice (eighth edition)*, Cengage Learning, Mason 2008, s. 21.

26 R. A. Baron, S. A. Shane, *Entrepreneurship: a process perspective*, South-Western College Pub, Mason 2007, s. 3.